

Exam. Code : 214803

Subject Code : 5250

M.A. Music (Instrumental) 3rd Semester

MUSIC AS A COMMERCIAL ART

Paper—X

Time Allowed—Three Hours] [Maximum Marks—100

Note :—Attempt any FIVE questions. All questions carry equal marks. Question No. 1 will consist of 20 objective type questions, which will be compulsory to all, carrying 1 mark each.

1. (i) Explain processing sound.
- (ii) What is sound recording ?
- (iii) What is meant by background music ?
- (iv) Name three important things that can be done by using computer.
- (v) How computer brought change in music ?
- (vi) Make some organisation that promote classical music.
- (vii) How Radio and Television contributed in Indian classical music ?
- (viii) Give the importance of sound recording in music industry.

- (ix) Give some techniques of sound recording.
 - (x) Give one example of processing sound.
 - (xi) Write any four folk instruments.
 - (xii) Define Indian orchestra.
 - (xiii) Give some uses of computers.
 - (xiv) What is AIR ?
 - (xv) Write down difference between folk orchestra and Indian orchestra.
 - (xvi) Write any four instruments used in Indian orchestra.
 - (xvii) On which day and at which time, classical music is broadcasted by AIR.
 - (xviii) Why vocal music is important in making the musical composition related to instrumental music.
 - (xix) Name any two software's which are used in computer.
 - (xx) Why music is becoming commercial ? Give one reason.
2. What are the principles of an Indian orchestra ? Compare and contrast Indian orchestra with folk orchestra.
 3. Give the principle of Background Instrumental music during a music arrangement.
 4. Write in detail about the role of multimedia in promoting Indian classical music.

5. What is art of Sound Recording ? Write in detail.
6. What is a Music Composition ? Why a vocal music composition is considered more important for commercial purposes ? Give reason.
7. Write down the role of All India Radio in promoting instrumental music.
8. Explain the audio visual aids. How these aids can contribute towards teaching music ? Explain.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :— ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਵਿੱਚ 20 ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।

1. (i) ਉਪਯੋਗੀਕਰਣ (Processing) ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (ii) ਆਵਾਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕੀ ਹੈ ?
- (iii) ਪਿਛੋਕੜ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (iv) ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ?
- (v) ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆਇਆ ਹੈ ?
- (vi) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਸੰਗਠਨ ਬਣਾਉ।

- (vii) ਰੇਡਿਉ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਤਾ ?
- (viii) ਸੰਗੀਤ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ।
- (ix) ਆਵਾਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੱਸੋ।
- (x) ਉਪਯੋਗੀਕਰਣ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦੱਸੋ।
- (xi) ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰ ਲੋਕ ਵਾਦ ਲਿਖੋ।
- (xii) ਭਾਰਤੀ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।
- (xiii) ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਕੁਝ ਉਪਯੋਗ ਦੱਸੋ।
- (xiv) ਏ. ਆਈ. ਆਰ. (AIR) ਕੀ ਹੈ ?
- (xv) ਲੋਕ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਲਿਖੋ।
- (xvi) ਭਾਰਤੀ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (xvii) ਕਿਸ ਦਿਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. (AIR) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
- (xviii) ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਗੀਤਕ ਸੰਰਚਨਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮੁਖਰ ਸੰਗੀਤ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ?
- (xix) ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਸਾਫਟਵੇਅਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (xx) ਸੰਗੀਤ ਵਪਾਰਿਕ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਇਕ ਕਾਰਣ ਦੱਸੋ।
2. ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹਨ ? ਭਾਰਤੀ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਦੀ ਲੋਕ ਆਰਕੇਸਟਰਾ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਅਤੇ ਟਾਕਰਾ ਕਰੋ।

3. ਸੰਗੀਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸੋ।
4. ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਵਿੱਚ ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
5. ਆਵਾਜ਼ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਦੀ ਕਲਾ ਕੀ ਹੈ ? ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੋ।
6. ਸੰਗੀਤ ਸੰਰਚਨਾ ਕੀ ਹੈ ? ਵਪਾਰਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮੁਖਰ ਸੰਗੀਤ ਸੰਰਚਨਾ ਕਿਉਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ? ਕਾਰਣ ਦੱਸੋ।
7. ਵਾਦ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਵਿੱਚ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਉ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੋ।
8. ਆਡੀਉ-ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਏਡਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਿਕਸਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਸਮੱਗਰੀ ਕਿਵੇਂ ਯੋਗਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ? ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(Hindi Version)

ਯੂਨਿਟ-1

ਸੂਚਨਾ :— ਕੋਈ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹੈ।
ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਮੇਂ 20 ਵਸਤੁਨਿਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈਂ
ਤਥਾ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਏਕ ਅੰਕ ਹੈ।

1. (i) ਤਪਯੋਗੀਕਰਣ, (Processing) ਧੁਨਿ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋ।
- (ii) ਧੁਨਿ ਰਿਕੌਡਿੰਗ ਕਯਾ ਹੈ ?
- (iii) ਪ੍ਰੁਠਭੂਸਿ ਸੰਗੀਤ ਸੇ ਕਯਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ?
- (iv) ਕੰਪਯੂਟਰ ਕੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੁਵਾਰਾ ਕੌਨ-ਸੇ ਤੀਨ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਯ ਕੀਏ ਜਾ ਸਕਤੇ ਹੈਂ ?

- (v) कंप्यूटर संगीत में बदलाव कैसे लाया है ?
- (vi) शास्त्रीय संगीत को प्रोत्साहित करने वाले कुछ संगठन बनाओ।
- (vii) रेडियो तथा टेलीविज़न ने भारतीय शास्त्रीय संगीत में योगदान कैसे दिया ?
- (viii) संगीत उद्योग में ध्वनि रिकॉर्डिंग का महत्व बताइए।
- (ix) ध्वनि रिकॉर्डिंग की कुछ तकनीकें बताओ।
- (x) उपयोगीकरण ध्वनि का एक उदाहरण बताओ।
- (xi) कोई भी चार लोक वाद्य लिखो।
- (xii) भारतीय ऑर्केस्ट्रा को परिभाषित करो।
- (xiii) कंप्यूटर के कुछ उपयोग बताओ।
- (xiv) ए.आई.आर. (AIR) क्या है ?
- (xv) लोक ऑर्केस्ट्रा तथा भारतीय ऑर्केस्ट्रा के मध्य अंतर लिखो।
- (xvi) भारतीय आर्केस्ट्रा में उपयोग होने वाले किन्हीं चार वाद्यों के नाम लिखो।
- (xvii) किस दिन और किस समय शास्त्रीय संगीत ए.आई.आर. (AIR) द्वारा प्रसारित किया गया ?
- (xviii) वाद्य संगीत से संबंधित संगीतक संरचना बनाने में मुखर संगीत क्यों महत्वपूर्ण है ?
- (xix) कंप्यूटर में प्रयुक्त होने वाले किन्हीं दो साफ्टवेयरों के नाम लिखो।
- (xx) संगीत व्यापारिक क्यों बनता जा रहा है ? एक कारण बताइए।

2. एक भारतीय आर्केस्ट्रा के सिद्धांत क्या हैं ? भारतीय आर्केस्ट्रा की लोक आर्केस्ट्रा से तुलना तथा टकराव करो।
3. संगीत व्यवस्था के दौरान पृष्ठभूमि वाद्य संगीत के सिद्धांत बताइए।
4. भारतीय शास्त्रीय संगीत के प्रोत्साहन में मल्टीमीडिया की भूमिका के बारे में विस्तारपूर्वक लिखो।
5. ध्वनि रिकॉर्डिंग की कला क्या है ? विस्तारपूर्वक लिखो।
6. संगीत संरचना क्या है ? व्यापारिक उद्देश्यों के लिए एक मुखर संगीत संरचना क्यों महत्वपूर्ण है ? कारण बताओ।
7. वाद्य संगीत के प्रोत्साहन में ऑल इंडिया रेडियो की भूमिका लिखिए।
8. ऑडियो-विजुअल एड्स की व्याख्या करो। संगीत शिक्षण की दिशा में यह सहायक सामग्री कैसे योगदान करती है ? व्याख्या करो।